

Презентація методологічних рекомендацій щодо документування втрат аграрних підприємств внаслідок військової агресії росії проти України

1 серпня 2022 року (онлайн-захід)

Вікторія Кіпріянова

юрист, експерт Громадської спілки «Всеукраїнська Аграрна Рада»
з юридичних і регуляторних питань

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Всеукраїнська
Аграрна
Рада

| BAP

| UAC

| Ukrainian
Agri
Council

Документування втрат аграрних підприємств внаслідок військової агресії росії проти України

практичні рекомендації зі зразками документів

універсальні
практичні
рекомендації

не є нормативно-
правовим актом,
але на них
базується

17 готових
шаблонів
документів

систематизовано
всі ресурси для
фіксації збитків

зрозумілий
покроковий
алгоритм дій

безпосередня
підтримка
постраждалих
осіб

Розділи методологічних рекомендацій

- 1 Загальна інформація з документування втрат для аграрного бізнесу
- 2 Покрокова інструкція щодо фіксації пошкодження об'єктів підприємств
- 3 Правила фіксації та збору доказів
- 4 Особливості збору доказів щодо визначення збитків, завданих землевласникам та землекористувачам у зв'язку із пошкодженням земельних ділянок
- 5 Особливості дій на окупованих територіях
- 6 Особливості збору доказів для стягнення збитків у вигляді упущеної вигоди
- 7 Рекомендації щодо складання протоколу огляду місця події
- 8 Зразки документів

Загальна інформація

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Всеукраїнська
Аграрна
Рада

| BAP

| UAC

| Ukrainian
Agri
Council

Хто відповідальний за належне документування збитків?

ВЛАСНИК

якщо майно не передано в користування або якщо користування достроково припинилося і витрати на відновлення майна буде нести безпосередньо власник

КОРИСТУВАЧ

якщо майно перебувало в користуванні на момент знищення/пошкодження і користування не припинилося після цих подій і витрати на відновлення майна буде нести користувач

ОРГАНИ ДЕРЖВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

в межах своєї компетенції та покладених на них завдань щодо фіксації та обрахунку завданих збитків

Куди звертатись для належної фіксації втрат підприємства?

- 1. У поліцію** (все, що не розслідують інші органи) **або СБУ** (якщо це порушення законів та звичаїв війни - ст. 438 КК України та ч. 2 ст. 216 КПК України) для фіксації факту кримінального правопорушення.
- 2. До військової адміністрації або органів місцевого самоврядування** для залучення їх представників до огляду ушкодженого об'єкта і складання відповідного акта.
- 3. До інших органів** в окремих випадках (ДСНС - пожежа, аварійний стан будівлі, розмінування та/або ДЕІ, Держпродспоживслужби, Держгеокадастру, Держводагенства для належного обрахунку розміру завданих збитків).
- 4. До суб'єктів оціночної діяльності** (у випадку належного розрахунку завданих збитків та складення відповідних звітів).
- 5. Залишити інформацію** про завдані пошкодження на одному зі спеціально створених інтернет-порталів (перелік надано в методологічних рекомендаціях з відповідними посиланнями).

Що важливо встановити для подальшої компенсації?

Факт пошкодження або знищення майна **безпосередньо** у зв'язку із російською агресією

Розмір
упущеної
вигоди

Розмір
прямих (реальних)
збитків

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Всеукраїнська
Аграрна
Рада

| BAP

| UAC

| Ukrainian
Agri
Council

Збитки

ПРЯМІ

- втрати, понесені потерпілою стороною у зв'язку зі знищенням або пошкодженням майна, а саме вартість майна, визначена згідно з вимогами законодавства;
- витрати потерпілої сторони, необхідні для поновлення свого порушеного права (реальні збитки), тобто додаткові витрати, зокрема штрафні санкції, сплачені іншим суб'єктам; вартість додаткових робіт, додатково витрачених матеріалів тощо

УПУЩЕНА ВИГОДА

- доходи, які потерпіла сторона могла б реально отримати за звичайних обставин, якби її право не було порушене, тобто неотриманий прибуток, на який потерпіла сторона мала право розраховувати у разі належного виконання зобов'язання другою стороною

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Всеукраїнська
Аграрна
Рада

ВАР

UAC

Ukrainian
Agri
Council

Етапи фіксації злочинів та збору доказів

Докази щодо пошкодження об'єктів/майна підприємств в результаті військової агресії:

- На цьому етапі важливо подбати про фіксацію злочину як кримінального правопорушення, з супровідними фото-, відеодоказами, показами свідків, оглядом місця події, тощо.

Докази щодо прямих збитків:

- Цей етап передбачає від аграріїв збір документів, які підтверджують усі їхні витрати під час будівництва об'єкта, проведення посівної, придбання зруйнованої техніки тощо. Потрібно також спрямувати зусилля на пошук/відновлення документів, які посвідчують право власності/користування щодо тих чи інших об'єктів, тощо.

Докази щодо упущеної вигоди:

- На цьому етапі необхідно зібрати документи, які підтверджують для аграріїв майбутні доходи (наприклад, ф'ючерсні контракти з контрагентами з продажу продукції; документи, які підтверджують доходи за попередні роки; бізнес-плани на поточний рік, тощо).

Покрокова інструкція щодо фіксації пошкодження об'єктів підприємств

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Всеукраїнська
Аграрна
Рада

| BAP

| UAC

| Ukrainian
Agri
Council

1. Покрокова інструкція щодо фіксації пошкодження об'єктів підприємств

1. Оформити наказ про зупинення експлуатації об'єкта в зв'язку з подією (надаємо шаблон);
2. По можливості, повідомити всіх зацікавлених осіб про подію та пов'язані із цим наслідки (іпотекодержателів, заставодавців, банки, контрагентів перед якими мають виконуватися зобов'язання);
3. Оформити бухгалтерську довідку для переведення основних засобів (далі – ОЗ), товарів, поліпшень (ремонтів) на рахунки обліку як такі, що можуть бути втрачені. Зупинити нарахування амортизації. По можливості провести інвентаризацію;
4. По можливості, провести експертну оцінку збитків, завданих майну підприємства (це додатковий доказ розміру шкоди);
5. Направити повідомлення у військову адміністрацію або до органу місцевого самоврядування: - у разі повного знищення або пошкодження об'єкта з проханням скласти акт обстеження ушкоджень; - у разі втрати контролю над об'єктом на тимчасово окупованій території;

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Всеукраїнська
Аграрна
Рада

ВАР

UAC

Ukrainian
Agri
Council

6. Подати заяву в прокуратуру або СБУ, якщо це порушення законів та звичаїв війни відповідно до ст. 438 КК України та ч. 2 ст. 216 КПК України (надаємо шаблон). Все, що не розслідують інші органи, або якщо є факт мародерства, пошкодження невідомими особами, неможливо встановити причини пошкодження чи втрат, то заява подається в поліцію;
7. Отримати витяг із Єдиного реєстру досудових розслідувань;
8. Отримати пам'ятку про процесуальні права та обов'язки потерпілого у кримінальному провадженні (обов'язково);
9. Подати повідомлення до інших органів в окремих випадках (ДСНС - пожежа, аварійний стан будівлі, розмінування та/або ДЕІ, Держпродспоживслужби, Держгеокадастру, Держводагенства для належного обрахунку розміру завданих збитків);
10. Зафіксувати протоколом огляду місце події стан об'єкта. Бажано, щоб вказаний протокол складали працівники поліції, або СБУ та/або ДСНС, якщо ці органи в силу певних причин не можуть оперативно скласти протокол огляду місця події, то скласти його самостійно, додавши фото та відео файли до протоколу;
11. Розпочати збір доказів для формування детального опису події.

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Всеукраїнська
Аграрна
Рада

ВАР

UAC

Ukrainian
Agri
Council

Правила фіксації і збору доказів

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Всеукраїнська
Аграрна
Рада

BAP

UAC

Ukrainian
Agri
Council

Правила фото- та відеофіксації

Правила збору інформації з мережі інтернет

Порядок групування та зберігання зібраних доказів

eyeWitness (Android): програма, яка записує і вбудовує метадані, щоб полегшити автентифікацію матеріалу і його використання в суді

Storymaker (Android) – шаблони для зйомки

Infocam (Android) - для створення захищених і надійних відео через розширені метадані, які підвищують цінність відео як доказу

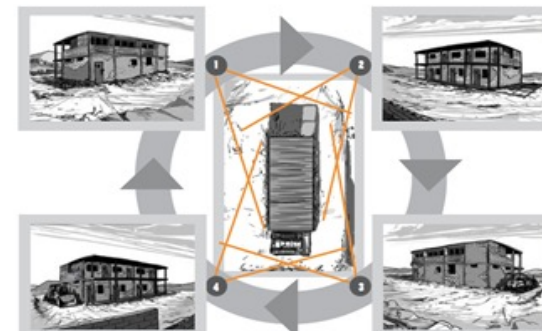
Taggly (Apple та Android) - додає до медіа водяний знак із метаданими

Зніміть **повільний** огляд на 360 градусів :

- виберіть початкову точку в одному з кутів або на якійсь стороні місця злочину;
- скажіть на камеру, де знаходиться точка відліку;
- продовжуючи знімати, повільно (кожен кадр триває 15 секунд або більше) поверніться навколо своєї осі, зробивши 360-градусний огляд сцени.

Зніміть 10-секундні загальні плани із чотирьох кутів або боків місця злочину

Знімання 10-секундних середніх планів із чотирьох кутів чи сторін сцени злочину

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Всеукраїнська
Аграрна
Рада

ВАР

UAC

Ukrainian
Agri
Council

Особливості збору доказів щодо визначення збитків, завданих землевласникам та землекористувачам у зв'язку із пошкодженням земельних ділянок

Методика визначення шкоди та збитків, завданих земельному фонду України внаслідок збройної агресії Російської Федерації, затверджена Наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 18.05.2022 № 295
http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KMP93284.html

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Всеукраїнська
Аграрна
Рада

| BAP

| UAC

| Ukrainian
Agri
Council

Хто має збирати докази завданих збитків?

1. Землевласник - якщо ділянка не передана в користування, або якщо орендодавець скористався своїм правом достроково розірвати договір щодо користування земельною ділянкою і не планує відновлювати земельну ділянку за власний рахунок.
2. Землекористувач, якщо ділянка в користуванні, то землекористувач може фіксувати прямі (реальні) збитки (втрата посівів, упущена вигода у вигляді недоотриманого прибутку) або якщо землекористувач не скористується своїм правом достроково розірвати договір оренди і планує самостійно нести витрати на відновлення земельної ділянки, то і фіксація прямих витрат та упущеної вигоди щодо неможливості отримання прибутку протягом певного часу.

«Ризик випадкового знищення та випадкового пошкодження (псування) майна несе його власник, якщо інше не встановлено договором або законом.»

Що є доказами, які засвідчують факт спричинення збитків, завданих землевласникам та землекористувачам у зв'язку із пошкодженням земельних ділянок?

1. правовстановлюючі документи на земельні ділянки (інформація з реєстрів);
2. акти обстеження земельних ділянок;
3. акти комісій із визначення збитків власників землі та землекористувачів;
4. звіти про експертну грошову оцінку земельних ділянок;
5. первинні документи, облікові реєстри, бухгалтерська та інша звітність, що ґрунтується на даних бухгалтерського обліку підприємств, установ та організацій;
6. проектно-кошторисна документація;
7. відомості Державного земельного кадастру;
8. документація із землеустрою;
9. дані дистанційного зондування Землі;
10. інші документально підтверджені відомості.

Якщо земельна ділянка пошкоджена та потребує рекультивації або консервації (припинення чи обмеження її господарського використання на визначений строк)

Витрати визначаються на підставі кошторисної вартості запроектованих робіт відповідних реалізованих робочих проектів землеустрою щодо рекультивації порушених земель.

Якщо збитки завдані у зв'язку із погіршенням якості ґрунтового покриву та інших корисних властивостей земельних ділянок або приведенням їх у непридатний для використання стан та неодержанням доходів у зв'язку з тимчасовим невикористанням земельних ділянок

Розміри збитків визначаються комісіями, створеними Київською та Севастопольською міськими, районними державними адміністраціями, виконавчими органами сільських, селищних, міських рад відповідно до "Порядку визначення та відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам", затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 19.04.1993 № 284 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/284-93-%D0%BF#Text>.

Результати роботи комісій оформляються відповідними актами, що затверджуються органами, які створили ці комісії (шаблон надається).

Якщо збитки завдані у зв'язку з понесенням витрат на відновлення меліоративних площ (втрати на відновлення водогосподарсько-меліоративних систем, об'єктів інженерної інфраструктури зрошувальних і осушувальних систем і т.д.)

Витрати визначаються на підставі кошторисної вартості робіт у відповідних проектах реконструкції та капітального ремонту меліоративних систем та/або окремих об'єктів інженерної інфраструктури, що розроблені у відповідності до ДБН В.2.4-1-99 "Меліоративні системи та споруди", що затверджений наказом Держбуду України від 25.06.1999 № 153.

Особливості дій на окупованих територіях

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Всеукраїнська
Аграрна
Рада

| BAP

| UAC

| Ukrainian
Agri
Council

Рекомендації

1. Направити повідомлення у військову адміністрацію або до органу місцевого самоврядування про вказаний факт, зазначивши перелік майна, його вартість, щодо якого відсутній ефективний контроль;
2. Звернутися з заявою про вчинення кримінального правопорушення до СБУ або поліції у разі скоєння злочину щодо підприємства та майна;
3. Змінити місцезнаходження юридичної особи в підконтрольній Україні юрисдикції;
4. Максимально захистити та зберегти всі правовстановлюючі документи на майно та первинну документацію, а у разі неможливості, подати до контролюючого органу в повідомлення про неможливість вивезення первинних документів, підписане керівником підприємства та головним бухгалтером, в якому зазначаються: обставини, що призвели до втрати та/або неможливості вивезення первинних документів, податкові (звітні) періоди, а також загальний перелік первинних документів (по можливості - із зазначенням реквізитів);
5. По можливості смостійно зафіксувати пошкодження або зниження майна (відповідно до загальних рекомендацій);
6. Збирати та зберігати інформацію з ЗМІ, яка може стосуватися Вашого підприємства або території, на якій воно знаходиться.

Особливості збору доказів для стягнення збитків у вигляді упущеної вигоди

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Всеукраїнська
Аграрна
Рада

| BAP

| UAC

| Ukrainian
Agri
Council

Критерії для розрахунку розміру збитків у вигляді упущеної вигоди та стандарти його доказування

1. протиправність (неправомірність) поведінки заподіювача збитків (заява в СБУ, прокуратуру або поліцію, фіксація);
2. наявність збитків та їх розмір. Наявність теоретичного обґрунтування можливості отримання доходу ще не є достатньою підставою для його стягнення, оскільки у вигляді упущеної вигоди відшкодовуються тільки ті збитки у розмірі доходів, які б могли бути реально отримані за звичайних обставин (мають реальний, передбачуваний та очікуваний характер).
3. причинний зв'язок між протиправною поведінкою та збитками.

«Розмір упущеної вигоди має визначатися виходячи з доходу, який могло одержати підприємство, за виключенням його витрат на отримання доходів.»

Рекомендації щодо документування

1. Документування упущеної вигоди у зв'язку із неможливістю використання об'єктів нерухомості (акт фіксації об'єктів нерухомості, на яких не проводиться виробництво або втрачена їх продуктивність у зв'язку з воєнними діями);
2. Документування упущеної вигоди у зв'язку із неможливістю використання земельних ресурсів (акт фіксації земельних ресурсів, використання яких зупинено у зв'язку з воєнними діями);
3. Документування упущеної вигоди у зв'язку із неможливістю виконання договірних зобов'язань (акт фіксації договірних зобов'язань, невиконаних підприємством у зв'язку з воєнними діями);
4. Документування упущеної вигоди у зв'язку із втратою довгострокових біологічних активів рослинництва (акт фіксації втрати довгострокових біологічних активів рослинництва);
5. Документування упущеної вигоди у зв'язку із втратою біологічних активів тваринництва (акт фіксації втрати біологічних активів тваринництва).

Рекомендації щодо складання протоколу
огляду місця події (умовні позначення,
визначення географічних координат,
рекомендоване програмне забезпечення,
правила фотографування тощо)

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Всеукраїнська
Аграрна
Рада

| BAP

| UAC

| Ukrainian
Agri
Council

Зразки документів

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Всеукраїнська
Аграрна
Рада

BAP

UAC

Ukrainian
Agri
Council

Перелік розроблених зразків документів

1. Наказ підприємства щодо зупинення експлуатації об'єкта;
2. Доручення на уповноваженого від імені підприємства представника для збирання і фіксації доказів втрат підприємства;
3. Протокол огляду місця події;
4. Реєстр доказів та документів;
5. Шаблон повідомлення військових адміністрацій з описом суми завданих збитків та документами, на підставі яких такі збитки визначенні;
6. Шаблон акту з визначення та відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам;
7. Шаблон звернення до ДСНС щодо розмінування;
8. Акт фіксації об'єктів нерухомості, на яких не проводиться виробництво або втрачена їх продуктивність у зв'язку з воєнними діями;
9. Акт фіксації земельних ресурсів, використання яких припинено у зв'язку з воєнними діями;

10. Акт фіксації договірних зобов'язань, невиконаних підприємством у зв'язку з воєнними діями;
11. Акт фіксації втрати довгострокових біологічних активів рослинництва;
12. Акт фіксації втрати біологічних активів тваринництва;
13. Зразок заяви в ДСНС від юридичної особи (нежитлові приміщення);
14. Зразок заяви в ДСНС від фізичної особи (нежитлові приміщення);
15. Зразок заяви в ДСНС від фізичної особи (житлові приміщення);
16. Зразок заяви до військової адміністрації щодо отримання інформації про огляд пошкодженого об'єкту;
17. Зразок заяви в СБУ (нежитлові приміщення) про вчинення кримінального правопорушення за ч. 1 ст. 438 КК України.

Ваше підприємство
пошкоджене
або зруйноване?

+38 (067) 503 19 08

безкоштовна
консультаційна лінія

Допоможемо зафіксувати втрати!

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Chemonics
Development works here.

Всеукраїнська
Аграрна
Рада

BAP

UAC

Ukrainian
Agri
Council

Дякую за увагу!

Вікторія Кіпріянова

юрист, експерт Громадської спілки «Всеукраїнська Аграрна Рада»
з юридичних і регуляторних питань

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Всеукраїнська
Аграрна
Рада

| **ВАР**

| **UAC**

| Ukrainian
Agri
Council